

Vivre d'amour et d'eau fraîche? Aspecte privind formalitățile premergătoare necesare încheierii căsătoriei în dreptul privat comparat*

Vivre d'amour et d'eau fraîche? Considerations regarding the necessary preliminary formalities for the conclusion of marriage in private comparative law

Asist. univ. dr. **Ana-Maria GOLDAN***
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași
Facultatea de Drept

Abstract

Marriage, considered by the French professor Jean Carbonnier to be a „fundamental and fascinating” institution, has always been a source of inspiration for specialists in various fields. Being on the border between the sacred and the profane but also at the crossroads between the branches of law, it continues to be of interest to the public, as it is the main source of the family. We say about marriage that it represents the symbol of the union between the sexes, namely that it provides the framework and conditions necessary for procreation. Despite the legislative fissures, this institution remains fascinating thanks to the ambiguity of the term itself, marriage denoting both the ceremony or celebration itself and the status of the spouses once they have overcome the formalities imposed by the legislator. In the article we will debate the institutional formal conditions necessary to conclude the marriage, presenting the strengths but also the shortcomings contained in the legislation of countries such as Romania, France, Germany, or England.

Keywords: marriage; formalities; comparative law; innovation; family.

Rezumat

Căsătoria, considerată de către profesorul de origine franceză Jean Carbonnier ca fiind o instituție „fundamentală și fascinantă”, a reprezentat dintotdeauna o sursă de inspirație pentru specialiștii din diverse domenii. Aflată la granița dintre sacru și profan dar și la răscrucea dintre ramurile dreptului, aceasta continuă să prezinte interes pentru publicul larg, întrucât constituie principala sursă a familiei. Spunem despre căsătorie că reprezintă simbolul uniunii dintre sexe, respectiv că asigură cadrul și condițiile necesare procreării. În ciuda fisurilor legislative, această instituție rămâne fascinantă grație ambiguității termenului în sine, căsătoria desemnând atât ceremonia sau celebrarea în sine, cât și statutul soților, odată ce aceștia au depășit formalitățile impuse de legiuitor. În cadrul articolului vom dezbate asupra condițiilor instituționale de formă, necesare încheierii căsătoriei, prezentând punctele forte dar și neajunsurile cuprinse în legislațiile unor state precum România, Franța, Germania sau Anglia.

Cuvinte-cheie: căsătorie, formalități, drept comparat, inovație, familie.

I. Introducere

* This work was co-funded by the European Social Fund, through Operational Programme Human Capital 2014-2020, project number POCU/993/6/13/153322, project title „Educational and training support for PhD students and young researchers in preparation for insertion into the labor market”.

* maria.goldan@uaic.ro.

În contextul sociologic și juridic actual, considerăm că instituția familiei în general și cea a căsătoriei în special se află pe nisipuri mișcătoare, întrucât normele actuale reflectă o reinterpretare a valorilor umane. Dat fiind faptul că, dreptul familiei este legat în mod indisolubil de dezvoltarea socială, constatăm că evoluția în acest domeniu nu este una liniară, lipsită de subtilitate intelectuală ci, dimpotrivă, plină de variații. Înțelegerea fenomenului familial devine astăzi, cu atât mai dificilă, cu cât noțiunea în sine este susceptibilă de interpretări. De pildă, autoarea Dominique Fenouillet consideră că familia poate fi înțeleasă precum un „grup de persoane, unite prin legături de sânge, alianță sau viață comună”¹. Inspirându-se din celebra formulă *à chacun sa famille, a chacun son droit* a profesorului Jean Carbonnier, autoarea consideră că nu există o singură familie, ci o multitudine de constelații familiale, care variază în funcție de spațiu, de timp sau de persoane². Pe de altă parte, familia înseamnă eternitate în diversitate, constituind un fenomen permanent. Începând cu modelul patriarhal, ce reunește toți descendenții de sex masculin sub puterea unui *pater familias* și continuând cu *domus*, acea familie fondată pe căsătorie, concepută precum o uniune sacră și plasată sub autoritatea tatălui exercitată prin dragoste și sprijin reciproc³, familia corespunde astăzi necesităților tuturor persoanelor, favorizând reînnoirea generațiilor⁴.

În final, spunem despre familie că se caracterizează prin universalitate întrucât o regăsim peste tot, indiferent de climat sau de civilizație. Nerăbdător să ofere fiecăruia familia și dreptul său, legiuitorul contemporan se exprimă prin intermediul pluralismului legislativ. Deși, în ultimii ani, s-a discutat intens despre diversitate observăm faptul că, în prezent, familia întemeiată pe căsătorie încă beneficiază de atenție sporită din partea legiuitorului. **Aflată la granița dintre sacru și profan dar și la răscrucea dintre ramurile dreptului, instituția căsătoriei reprezintă simbolul uniunii dintre sexe, respectiv asigură cadrul și condițiile necesare procreării.** Trebuie să amintim aici faptul că, intervenția profanului în cadrul instituțional al căsătoriei aduce cu sine o confuzie de valori. Întrucât cultura europeană trăiește sub semnul profanului de sute de ani, instituția căsătoriei a fost influențată de-a lungul timpului de diverse curente (iluminism, pozitivism, marxism etc.) motiv pentru care au apărut și fisuri legislative. Deși atacată din toate părțile⁵, instituția nu s-a descompus ci s-a adaptat, demonstrând flexibilitate și importanță. **Astfel, ea rămâne fascinantă, grație ambiguității termenului în sine, căsătoria desemnând atât ceremonia sau celebrarea în sine, cât și statutul soților, odată ce aceștia au depășit formalitățile impuse de legiuitor.**

II. Condiții prenuțiale de formă necesare încheierii căsătoriei – sinteză comparativă

Căsătoria reprezintă un moment important nu doar în viața unui cuplu ci și în viața unei comunități. Această importanță se reflectă atât în modul în care viitorii soți aleg să celebreze uniunea (prin ritualuri care onorează o anumită cultură), cât și în noua relație juridică manifestată în cadrul comunității⁶. Pentru ca ceremonia să fie calificată, adică să producă niște consecințe juridice, viitorii soți trebuie să respecte o serie de formalități, în funcție de legislația națională. Aceste condiții instituționale de formă se împart, potrivit autorilor români, în 3 categorii, respectiv formalități premergătoare, concomitente și ulterioare căsătoriei⁷. Nu poate fi încadrată aici logodna care, odată cu adoptarea Codului civil român din anul 2011

¹ D. Fenouillet, *Droit de la famille*, ediția a 4-a, Editura Dalloz, Paris, 2019, p. 2.

² *Idem*.

³ A se vedea interpretarea principiului *Officium pietatis erga proximos* în V.M. Ciucă, *Drept roman. Lecțiuni*, vol. I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p. 325.

⁴ J. Garrigue, *Droit de la famille*, ediția a 2-a, Editura Dalloz, Paris, 2018, p. 6.

⁵ Ph. Portier, I. Théry, *Du mariage civil au mariage pour tous. Sécularisation du droit et mobilisations catholiques*, în *Sociologie*, nr. 1, vol. 6, 2015, disponibil la adresa web: <http://journals.openedition.org/sociologie/2528>, accesată online la data de 23.09.2023.

⁶ A. Barlow, *Modern Marriage Myths: the Dichotomy Between Expectations of Legal Rationality and Lived Law*, în R.C. Akhtar, P. Nash, R. Probert, *Cohabitation and Religious Marriage: Status, Similarities and Solutions*, Bristol University Press, Bristol, 2020, p. 39-51, DOI:10.1332/policypress/9781529210835.003.0004.

⁷ L. Irinescu, *Curs de dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 42.

a devenit o instituție distinctă de dreptul familiei⁸. Istoricul legislativ al logodnei dezvăluie faptul că, această instituție juridică era considerată precum un contract ce obliga părțile să încheie căsătoria, iar desfacerea era permisă numai în anumite situații prevăzute de legiuitor. În prezent, logodna nu mai reprezintă o condiție preliminară pentru încheierea căsătoriei, ci mai degrabă o etapă prealabilă, neobligatorie⁹. În fine, spunem despre condițiile instituționale premergătoare căsătoriei, caracterizate de formalism, că asigură protecția viitorilor soți, au rolul de a-i informa pe terți și permit controlul autorităților. Acest control se concretizează prin celebrarea căsătoriei de către un ofițer de stare civilă, moment care simbolizează recunoașterea oficială a uniunii de către autoritatea publică.

1. Dosarul de căsătorie – o necesitate prenupțială

Regăsite în doctrina juridică din România sub denumirea de formalități premergătoare¹⁰, acestea permit ofițerului de stare civilă celebrarea uniunii. Pe lângă declarația de căsătorie, depusă de către viitorii soți, reprezintă formalități prenupțiale în România și publicitatea declarației, verificările efectuate de către ofițerul de stare civilă cu privire la absența impedimentelor, precum și depunerea respectiv soluționarea opoziției la căsătorie¹¹. Observăm faptul că, în primul rând, ele constau în depunerea unor documente menite să permită autorităților publice monitorizarea respectării condițiilor de bază. În al doilea rând, ele presupun prezența personală în fața ofițerului de stare civilă. În Franța, de pildă, ele pot să conștie și într-o eventuală audiere comună ori individuală a viitorilor soți, pentru a elimina cazurile de căsătorie forțată¹². În final, formalitățile presupun publicitate, fie că ne referim la însăși declarația de căsătorie, fie că discutăm despre apariția unei opoziții. Publicitatea documentelor are rolul de a informa societatea despre o eventuală căsătorie și de a le permite persoanelor interesate să introducă o opoziție. În România, de exemplu, celebrarea unei căsătorii poate avea loc după trecerea unui termen de 10 zile de la îndeplinirea publicității¹³, în Anglia termenul este de o lună, iar în Germania cuplurile se pot căsători doar după obținerea unei autorizații, care poate fi transmisă în aproximativ două săptămâni de la depunerea documentelor necesare. După cum putem observa, potrivit peisajului legislativ european, aceste formalități premergătoare diferă prin conținut însă, în majoritatea statelor, lipsa îndeplinirii lor nu afectează valabilitatea căsătoriei deja încheiate, ci poate atrage sancțiuni pentru ofițerul de stare civilă.

În componența dosarului pe care viitorii soți îl vor depune se regăsește și declarația de căsătorie. În România, exprimarea voinței de a încheia o căsătorie trebuie să aibă loc în condițiile art. 280 din *Codul civil român*, adică să se materializeze într-o declarație, depusă la primăria unde urmează a se încheia căsătoria. În unele situații, legiuitorul român permite ca declarația să poată fi făcută și în afara sediului primăriei, în fața unui ofițer de stare civilă¹⁴. După afișarea acesteia, soții vor avea la dispoziție maxim 30 de zile pentru a se putea căsători, cu posibilitatea de reînnoire a documentului¹⁵. Pe lângă această declarație, soții vor depune și dosarul de căsătorie, care va conține numeroase documente, printre care

⁸ Pentru condițiile și efectele logodnei, a se consulta A.R. Motica, *Considerații privind instituția logodnei în Codul civil român*, în *Analele Universității de Vest din Timișoara* nr. 2/2016, p. 119-139, disponibil la adresa web: <https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481045737-lect.-univ.-dr.-adina-renate-motica.pdf>, accesată la data de 20.09.2023.

⁹ C. Roșu, A. Fanu-Moca, *Reglementarea logodnei în Noul Cod civil*, în *Dreptul* nr. 1/2012, p. 77-83.

¹⁰ M. Avram, *Drept civil. Familia*, ediția a 3-a revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022, p. 124.

¹¹ *Ibidem*, p. 124.

¹² Art. 63, *Code civil français*, dernière modification le 21.05.2023: „A l'audition commune des futurs époux, sauf en cas d'impossibilité ou s'il apparaît, au vu des pièces fournies, que cette audition n'est pas nécessaire au regard des articles 146 et 180 (...) L'officier de l'état civil demande à s'entretenir individuellement avec chacun des futurs époux lorsqu'il a des raisons de craindre, au vu des pièces fournies par ceux-ci, des éléments recueillis au cours de leur audition commune ou des éléments circonstanciés extérieurs reçus, dès lors qu'ils ne sont pas anonymes, que le mariage envisagé soit susceptible d'être annulé au titre des mêmes articles 146 ou 180”.

¹³ Art. 283, *Codul civil român*, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁴ Pentru detalii, a se consulta art. 25 din *Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 694 din 30 septembrie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁵ Art. 284, *Codul civil român*, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

amintim actele de identitate valabile ale viitorilor soți și certificatele de naștere ale acestora, actele de identitate ale celor doi martori, precum și certificatul medical prenuptial¹⁶.

În privința obligativității de a-și comunica reciproc starea de sănătate¹⁷, în România, viitorii soți vor solicita medicului un certificat prenuptial, care poate fi eliberat după efectuarea unor analize¹⁸. Unii autori¹⁹ consideră că, o astfel de obligație nu reprezintă o simplă formalitate, ci mai degrabă o condiție de fond pozitivă, întrucât art. 25 din Legea nr. 119/1996 stabilește necesitatea depunerii documentului medical odată cu declarația de căsătorie. Trebuie să menționăm aici faptul că, starea de boală *per se* nu reprezintă o piedică în calea celebrării căsătoriei, ci s-a instituit cerința comunicării stării de sănătate, întrucât legiuitorul dorește eliminarea unei posibile acțiuni de anulare a căsătoriei, bazată pe dol prin reticență²⁰. În Franța, a existat obligativitatea prezentării unui certificat medical prenuptial, înainte de încheierea căsătoriei până în anul 2008, când documentul a devenit opțional²¹. Mai mult decât atât, medicul avea doar obligativitatea de a elibera documentul din care să rezulte faptul că examinarea a avut loc, fără a menționa alte chestiuni²². Astfel, rămânea la latitudinea viitorilor soți comunicarea sinceră a unor eventuale boli. În prezent, eliminarea dispozițiilor din Codul civil francez și practica frecventă a conviețuirii *avant le mariage* au redus considerabil domeniul de aplicare al certificatului medical prenuptial. Acesta nu reprezintă o condiție pentru valabilitatea căsătoriei în sine, ci se va lua în considerare doar ca element determinant în evaluarea consimțământului celuilalt soț. În Anglia, deși nu este solicitat un certificat medical prenuptial, starea de sănătate precară a unuia dintre soți, existentă la data încheierii căsătoriei poate constitui motiv de anulare a uniunii. Potrivit jurisprudenței, transmiterea unor boli venerice poate echivala chiar cu o vătămare corporală gravă, ce va atrage sancțiuni prevăzute în *Sexual Offences Act 2003*²³.

În Germania, înainte de a depune dosarul de căsătorie, viitorii soți trebuie să înregistreze o cerere la *Standesamt*, prin care să notifice ofițerului intenția de căsătorie²⁴. Procesul ar trebui realizat cu cel puțin câteva luni înainte de data programată pentru căsătorie, întrucât viitorii soți vor necesita timp în vederea colectării și depunerii documentației necesare. Dosarul de căsătorie nu vizează dezvoltarea reciprocă a stării de sănătate, însă legiuitorul solicită alte documente viitorilor soți. Printre acestea, se remarcă declarația financiară prin care se aduce la cunoștință venitul încasat de către viitorii soți. Documentul poate fi eliberat de către angajator sau completat personal și semnat de către un contabil, care atestă datele introduse²⁵. Un alt document solicitat viitorilor soți face trimitere la rezidența de minim 21 de zile, pe raza teritorială unde se dorește celebrarea căsătoriei²⁶. Acesta reprezintă o dovadă a adresei și poate

¹⁶ Pentru a încheia o căsătorie în Iași, lista actelor poate fi consultată la adresa web: <https://www.dlep-iasi.ro/casatorii/casatoria-intre-cetateni-romani-2.html>, accesată la data de 20.09.2023.

¹⁷ Art. 278, *Codul civil român*, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁸ Potrivit vechii legislații în domeniu, nu se puteau elibera astfel de certificate medicale celor care sufereau de boli venerice, decât după completa lor vindecare. A se vedea art. 29, *Instrucțiunea nr. 2758/2971 privind prevenirea și combaterea bolilor venerice*, publicat în Buletinul Oficial nr. 101 din 25 august 1971, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁹ M. Avram, *op. cit.*, p. 97.

²⁰ L. Irinescu, *op. cit.*, p. 43.

²¹ Art. L 155, *Code de la santé publique*, dernière modification le 12 octobre 2023: „Au cours de l'examen prévu par le 2ème alinéa de l'article 63 du Code civil, l'attention du médecin doit se porter particulièrement sur les affections contagieuses ou chroniques susceptibles d'avoir des conséquences dangereuses pour le conjoint ou la descendance”.

²² D. Fenouillet, *op. cit.*, p. 104.

²³ Pentru detalii, a se consulta *R v. Golding, 2014, EWCA Crim. 889* la adresa web: [²⁴ Art. 1310, *Bürgerliches Gesetzbuch*, in der Fassung der Bekanntmachung vom 02.01.2002: „Die Ehe wird nur dadurch geschlossen, dass die Eheschließenden vor dem Standesbeamten erklären, die Ehe miteinander eingehen zu wollen \(...\).”](https://www.bailii.org/cgi-bin/format.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Crim/2014/889.html&query=(title:(+R+))+AND+(title:(+v+))+AND+(title:(+Golding+)), accesată la data de 21.09.2023.</p></div><div data-bbox=)

²⁵ Pentru detalii privind formalitățile necesare căsătoriei în Germania, a se consulta D. Schwab, *Familienrecht. Mit dem reformierten Vormundschafts- und Betreuungsrecht*, ediția a 31-a, Editura C.H. Beck, München, 2023, p. 97.

²⁶ E. Schramm, *Ehe und Familie im Strafrecht*, Editura Mohr Siebeck, Tübingen, 2011, p. 390.

fi eliberat cetățenilor sau străinilor deopotrivă²⁷. De asemenea, viitorii soți trebuie să depună la dosar și o declarație pe proprie răspundere că sunt celibatari, intitulată *Meldebesccheinigung*, un certificat care atestă lipsa impedimentelor, denumit *Befreiung vom Ehefähigkeitszeugnis*²⁸, dar și certificatele de naștere ale copiilor celor doi parteneri²⁹. După depunerea documentelor, viitorii soți vor primi un certificat de capacitate juridică pentru căsătorie, care atestă îndeplinirea condițiilor necesare, urmând a se stabili data ceremoniei. Certificatul obținut oferă posibilitatea de a celebra căsătoria în orice colț al statului german, cu mențiunea că, viitorii soți vor avea la dispoziție maxim 6 luni, din momentul eliberării documentului³⁰.

În concluzie, dosarul de căsătorie, indiferent de documentele solicitate de către legiuitorul național, constituie o formalitate prenuptială necesară, întrucât lipsa documentelor va echivala cu o lipsă a intenției de căsătorie. Evident, depunerea dosarului de căsătorie nu valorează consimțământ, astfel că viitorii soți pot alege să nu se prezinte la serviciul de stare civilă. Într-o astfel de situație, însă, dacă unul dintre parteneri nu se prezintă la ceremonie, s-ar putea considera că este vorba despre o rupere abuzivă a logodnei³¹.

2. Prezența personală *avant le mariage* în fața ofițerului de stare civilă

Legiuitorul actual s-a străduit, pe cât posibil, să elimine orice dubiu cu privire la inexistența consimțământului la căsătorie adoptând, în acest sens, o atitudine preventivă. Această activitate s-a materializat prin regula ce vizează prezența personală a viitorilor soți în fața ofițerului de stare civilă, la momentul depunerii documentelor.

Conform legislației naționale, depunerea declarației de căsătorie se realizează în mod personal³². Cu toate că regula depunerii vizează prezența la sediul serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor, sunt unele situații care-i împiedică pe viitorii soți să se deplaseze către localitatea unde urmează a se încheia căsătoria, astfel că aceștia pot depune declarația la primăria în a cărei rază teritorială se află³³. Condiția prezenței personale la depunerea documentelor se impune, cu atât mai mult, cu cât viitorii soți pun la dispoziția ofițerului acte de identitate ori completează cereri privind numele de familie sau regimul matrimonial ales. Totodată, deși declarația de căsătorie reprezintă, de cele mai multe ori, un formular tipizat pe care viitorii soți l-ar putea completa și înafara sediului, explicațiile ofițerului de stare civilă îi pot ajuta pe aceștia să decidă, în vederea satisfacerii intereselor personale. În România, prezența personală a viitorilor soți nu implică și o interogare expresă a acestora, impusă de legiuitor, ci mai degrabă o prezentare *in extenso* a condițiilor de încheiere a căsătoriei. Totuși, reprezintă contravenție „omiterea declarării, în fața ofițerului de stare civilă, a unor date referitoare la starea civilă a persoanelor sau declararea lor în mod inexact”³⁴. În egală măsură, „neverificarea de către ofițerul de stare civilă a realității

²⁷ Documentul se obține de la Bürgeramt, ca urmare a unei solicitări. Potrivit legislației germane, orice persoană care va rămâne în țară mai mult de trei luni este obligată să se înregistreze la o adresă, în termen de 14 zile de la stabilirea reședinței.

²⁸ Art. 1309, *Bürgerliches Gesetzbuch*, in der Fassung der Bekanntmachung vom 02.01.2002: „Wer hinsichtlich der Voraussetzungen der Eheschließung vorbehaltlich des Artikels 13 Abs. 2 des Einführungsgesetzes zum Bürgerlichen Gesetzbuche ausländischem Recht unterliegt, soll eine Ehe nicht eingehen, bevor er ein Zeugnis der inneren Behörde seines Heimatstaats darüber beigebracht hat, dass der Eheschließung nach dem Recht dieses Staates kein Ehehindernis entgegensteht (...)”.

²⁹ *Ibidem*, art. 1310.

³⁰ Pentru detalii legate de depunerea dosarului de căsătorie pe teritoriul german, a se consulta site-ul web: <https://www.verband-binationaler.de/beratung/infos-fuer-ratsuchende/eheschliessung/dokumente-fuer-die-eheschliessung-in-deutschland>, accesat la data de 22.09.2023.

³¹ Art. 269 Codul civil român, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, cu modificările și completările ulterioare: „Partea care rupe logodna în mod abuziv poate fi obligată la despăgubiri pentru cheltuielile făcute sau contractate în vederea căsătoriei, în măsura în care au fost potrivite cu împrejurările, precum și pentru orice alte prejudicii cauzate”.

³² Art. 25, *Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 694 din 30 septembrie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

³³ *Idem*.

³⁴ Art. 60 alin. (1), lit. f) din *Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 694 din 30 septembrie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

conținutului declarației și a concordanței acesteia cu actele de identitate, certificatele de stare civilă și celelalte înscriri prezentate” constituie contravenție, potrivit legii speciale.

Spre deosebire de România, pe teritoriul francez, se impune audierea comună a viitorilor soți, condiția fiind prevăzută în legislația franceză la art. 63 din Codul civil. Audierea are scopul de a verifica dacă uniunea este fictivă sau forțată, iar ofițerul de stare civilă poate solicita, atunci când consideră necesar, și o audiere individuală. Acesta va apela la o serie de întrebări precum: „Care este adresa viitorului soț?, Care este componența familiei viitorului soț?, Cum v-ați întâlnit?” etc., pentru a descoperi dacă persoanele au o legătură reală, strânsă și efectivă. În cazul minorului, audierea va avea loc în prezența părinților sau a reprezentantului legal³⁵.

Deși există, la nivel european, această condiție ce impune prezența fizică a viitorilor soți se pare că, în Marea Britanie există chiar posibilitatea recunoașterii căsătoriei civile, oficiată fără prezența fizică a unuia dintre viitorii soți sau a ambilor, fiind denumită *Marriage by proxy*, adică mariaj prin procură³⁶. Regula aplicată de legiuitorul englez este aceea că, mariajul prin procură trebuie să fie oficiat într-o țară care permite încheierea unor astfel de căsătorii³⁷. Un caz celebru de căsătorie prin procură este reprezentat de mariajul împăratului Napoleon cu ducesa Marie Louise. În cadrul ceremoniei religioase, oficiată pe data de 11 martie 1810, Napoleon a fost reprezentat prin procură de către ducele Charles³⁸. Căsătoria prin mandat nu poate fi încheiată pe teritoriul României și nici pe teritoriul francez. Conform normelor aflate în vigoare, orice cetățean francez sau cu dublă cetățenie trebuie să fie prezent la momentul celebrării căsătoriei, sub sancțiunea nulității acesteia. Articolul 146-1 din Codul civil francez amintește că același lucru este valabil și atunci când celebrarea are loc în străinătate: „le mariage d'un Français, même contracté à l'étranger, requiert sa présence”. În fine, spunem despre prezența fizică a viitorilor soți în fața ofițerului de stare civilă că reprezintă o necesitate procedurală la nivel european, în ciuda evoluției tehnologiei și a simplificării actelor de procedură.

3. Opoziția la căsătorie în contextul legislativ european

Potrivit dispozițiilor prezente în legislația actuală din România, opoziția la căsătorie poate fi realizată de orice persoană, dacă există un impediment legal ori dacă se constată că nu sunt îndeplinite alte cerințe legale³⁹. Termenul pus la dispoziție persoanelor interesate în a depune opoziție este de 11 zile de la data afișării și, conform doctrinei juridice, ea semnifică „actul prin care o persoană aduce la cunoștința ofițerului de stare civilă existența unei împrejurări de fapt sau de drept, care nu permite încheierea căsătoriei”⁴⁰. Din analiza textului cuprins în Codul civil român, observăm lipsa identificării persoanelor care pot depune opoziția, în sensul că aceasta ar putea fi prerogativa oricărui om, inclusiv a ofițerului de stare civilă⁴¹. Totodată, remarcăm absența impunerii unor sancțiuni pentru cei care depun opoziție la căsătorie, într-un mod abuziv, singura opțiune fiind reprezentată de o cerere bazată pe răspunderea civilă delictuală⁴². Potrivit doctrinei juridice românești, ofițerul de stare civilă poate refuza încheierea căsătoriei în ziua prestabilită, dacă obiectul opoziției va necesita un timp mai mare de analiză. Totodată, există și

³⁵ Art. 63 Code civil français, dernière modification le 21.05.2023.

³⁶ Se practică astfel de căsătorii în unele state americane precum Montana, în Texas sau în California. Ele se adresează persoanelor aflate în exercițiul serviciului militar sau deținuților. Pentru detalii, a se consulta adresa web: <https://www.thespruce.com/where-you-can-have-a-proxy-marriage-2300679>, accesată online la data de 20.09.2023.

³⁷ Pentru detalii, a se consulta adresa web: <https://www.citizensadvice.org.uk/family/living-together-marriage-and-civil-partnership/getting-married/>, accesată online la data de 20.09.2023.

³⁸ Pentru detalii referitoare la căsătoria celor doi, a se consulta adresa web: <https://www.napoleon.org/histoire-des-2-empires/chronologies/1810-le-mariage-de-napoleon-ier-et-marie-louise-dautriche/>, accesată online la data de 20.09.2023.

³⁹ Art. 285, *Codul civil român*, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, cu modificările și completările ulterioare.

⁴⁰ I.P. Filipescu, Al.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ediția a 8-a, Editura Universul Juridic, București, 2006, p. 28.

⁴¹ E. Florian, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația*, ediția a 8-a, Editura C.H. Beck, București, p. 209.

⁴² Art. 1.349 Codul civil român, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, cu modificările și completările ulterioare: „(1) Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane. (2) Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral”.

posibilitatea ca viitorii soți să formuleze o nouă declarație de căsătorie, caz în care opoziția depusă va rămâne fără obiect, fiind necesară o nouă opoziție⁴³.

Analizând opoziția la căsătorie în contextul juridic european, remarcăm o serie de diferențe ce au ca scop orientarea legiuitorului român. În acest sens, menționăm identificarea și limitarea persoanelor care pot face o opoziție, de către legiuitorul francez, în cadrul art. 172-175⁴⁴ din *Code civil français*. De pildă, fac parte din această categorie, „rudele de gradul al II-lea în linie dreaptă ale viitorilor soți, părinții acestora, unchii sau mătușile lor precum și Ministerul Public, tutorele ori curatorul unuia dintre ei”. Totodată, conform art. 176⁴⁵ din același cod, opoziția va necesita o motivare *de jure* și *de facto*, dar și identificarea locului încheierii căsătoriei. Trecerea unui an de la depunerea opoziției va conduce la caducitatea actului dacă acesta provine de la persoane particulare, însă nu și în cazul în care actul provine de la reprezentantul Ministerului Public. Dacă opoziția este depusă cu rea-credință, instanța poate acorda daune-interese, cu excepția situației ascendenților, cărora le este recunoscută expres puterea discreționară, conform art. 179 din Codul civil francez.

Mergem mai departe cu analiza opoziției la căsătorie și remarcăm termenul extins de pe teritoriul Angliei, astfel că persoanele interesate vor avea la dispoziție 30 de zile de la momentul publicării intenției de căsătorie. Asta presupune că o uniune nu va fi oficiată mai devreme de expirarea termenului sus-menționat, respectiv că viitorii soți trebuie să aibă în vedere un termen extins de pregătire a formalităților față de persoanele din România. Așa cum am observat că se petrece în sistemul juridic francez, în Anglia opoziția la căsătorie trebuie motivată în fapt și în drept, iar datoria ofițerului de stare civilă implică nu doar aducerea la cunoștința viitorilor soți a existenței acesteia, ci și explicarea ei⁴⁶.

În concluzie, considerăm că evoluția noțiunii de familie și prezentarea libertăților într-o manieră inovatoare pot constitui un răspuns la întrebarea privind necesitatea introducerii elementului public în contextul depunerii opoziției la căsătorie. Am observat faptul că, alături de familie, chiar și procurorul are această prerogativă prin care dorește verificarea legalității uniunilor. Totuși, considerăm că, din punct de vedere practic, familia ar fi prima care ia la cunoștință despre existența unui impediment, în calea căsătoriei. Introducerea în ecuație a procurorului dezvăluie o latură mai degrabă preventivă a dispozițiilor prezente în legislația europeană.

⁴³ L. Irinescu, *op. cit.*, p. 48.

⁴⁴ Art. 172 Code civil français, dernière modification le 21.05.2023: „Le droit de former opposition à la célébration du mariage appartient à la personne engagée par mariage avec l'une des deux parties contractantes”; art. 173: „Le père, la mère, et, à défaut de père et de mère, les aïeuls et aïeules peuvent former opposition au mariage de leurs enfants et descendants, même majeurs. Après mainlevée judiciaire d'une opposition au mariage formée par un ascendant, aucune nouvelle opposition, formée par un ascendant, n'est recevable ni ne peut retarder la célébration”; art. 174: „A défaut d'ascendant, le frère ou la soeur, l'oncle ou la tante, le cousin ou la cousine germains, majeurs, ne peuvent former opposition que dans les deux cas suivants: 1° Lorsque le consentement du conseil de famille, requis par l'article 159, n'a pas été obtenu; 2° Lorsque l'opposition est fondée sur l'altération des facultés personnelles du futur époux; cette opposition, dont le tribunal pourra prononcer mainlevée pure et simple, ne sera jamais reçue qu'à la charge, par l'opposant, de provoquer ou faire provoquer l'ouverture d'une mesure de protection juridique”; art. 175: „Le tuteur ou le curateur peut former opposition, dans les conditions prévues à l'article 173, au mariage de la personne qu'il assiste ou représente”; Art. 175-1: „Le ministère public peut former opposition pour les cas où il pourrait demander la nullité du mariage”.

⁴⁵ Art. 176 Code civil français, dernière modification le 21.05.2023: „Tout acte d'opposition énonce la qualité qui donne à l'opposant le droit de la former. Il contient également les motifs de l'opposition, reproduit le texte de loi sur lequel est fondée l'opposition et contient élection de domicile dans le lieu où le mariage doit être célébré. Toutefois, lorsque l'opposition est faite en application de l'article 171-4, le ministère public fait élection de domicile au siège de son tribunal. Les prescriptions mentionnées au premier alinéa sont prévues à peine de nullité et de l'interdiction de l'officier ministériel qui a signé l'acte contenant l'opposition. Après une année révolue, l'acte d'opposition cesse de produire effet. Il peut être renouvelé, sauf dans le cas visé par le deuxième alinéa de l'article 173. Toutefois, lorsque l'opposition est faite par le ministère public, elle ne cesse de produire effet que sur décision judiciaire”.

⁴⁶ Section 7, *Special Marriage Act 1949 UK*, CHAPTER 47 2 and 3 Eliz 2: „(1) Any person may, before the expiration of thirty days from the date on which any such notice has been published under sub-section (2) of section 6, object to the marriage on the ground that it would contravene one or more of the conditions specified in section 4. (2) After the expiration of thirty days from the date on which notice of an intended marriage has been published under sub-section (2) of section 6, the marriage may be solemnized, unless it has been previously objected to under sub-section (1). (3) The nature of the objection shall be recorded in writing by the Marriage Officer in the Marriage Notice Book, be read over and explained, if necessary, to the person making the objection and shall be signed by him or on his behalf”.

III. Concluzii

În ordinea juridică internațională, instituția căsătoriei relevă de fapt, sub o aparentă unitate terminologică, o mare diversitate atât în privința conținutului, cât și în privința condițiilor instituționale de formă. Spunem despre căsătorie că reprezintă imaginea unor concepții diverse despre civilizație și că se dorește de către legiuitor acoperirea tuturor situațiilor. În ciuda diferențelor privitoare la formalități, evidențiate sintetic în prezenta lucrare, căsătoria va rămâne principala modalitate legală de organizare a vieții de cuplu. Fiind remodelată profund de epoca actuală, instituția arată o anumită consecvență, în sensul că prezintă unele formalități regăsite în majoritatea legislațiilor europene precum depunerea unui dosar de căsătorie, existența unor condiții de publicitate, posibilitatea unui opoziții și altele. Titlul lucrării este, în egală măsură sugestiv, expresia *vivre d'amour et d'eau fraîche* sugerând în mod ironic insuficiența apei și a sentimentului de dragoste pentru a trăi. Formalitățile necesare căsătoriei, prevăzute în legislația europeană, ne conduc către o întreagă suită de îndatoriri ale viitorilor soți, în vederea conștientizării pasului pe care doresc să îl facă. În concluzie, organizarea unei căsătorii trebuie să corespundă importanței sale iar procedurile și formalitățile impuse de legiuitor sunt privite ca etape premergătoare, asemenea riturilor de trecere evidențiate în studiile de antropologie culturală.